Position Paper Bouwend Nederland over de Wkb

Achtergrond

Bouwend Nederland heeft zich in de lange aanloop naar de totstandkoming van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) kritisch over deze wet uitgelaten. Afgezien van diverse praktische bezwaren, hebben we vraagtekens gezet bij de noodzaak van de wet. We zijn trots op de producten die de bouw voortbrengt en staan in voor de kwaliteit hiervan. Dat betekent niet dat er nooit iets mis gaat, maar dan wordt dit opgelost. Nadat in 2019 de wet ook door de Eerste Kamer was aangenomen en in maart 2023 de ingangsdatum definitief werd, heeft Bouwend Nederland zich vooral gericht op het zo goed mogelijk voorbereiden van de aangesloten bouwbedrijven. Vanaf de inwerkingtreding per 1 januari 2024 houden we goed voeling met de ervaringen van leden en delen deze in het Wkb-overleg, met het doel om het stelsel beter werkbaar in de praktijk te krijgen.

In april 2025 hebben wij de volgende suggesties gedaan ter verbetering van het huidige stelsel:

1. Beperk kwaliteitsborging tot seriematige nieuwbouw van woningen. Alleen bij seriematige nieuwbouw van grondgebonden woningen kan sprake zijn van "aanvaardbare kosten".
2. Borg bij verbouwingen de kwaliteit van de aannemer, en niet van het bouwwerk. Wij zien geen noodzaak om kwaliteitsborging bij verbouwingen in te voeren. Wij zien ook niet in dat dit tegen aanvaardbare kosten te realiseren is, verbouwingen zijn immers vrijwel altijd maatwerk. Als er toch sprake moet zijn van private kwaliteitsborging bij verbouwingen, zou een erkenningsregeling met eisen aan vakbekwaamheid een mogelijkheid kunnen zijn.
3. "Less is more": beperk het aanleveren van bewijsmiddelen tot een minimum door middel van standaardisatie van gevraagde informatie, afstemming met andere wetgeving en het stimuleren van Erkende Kwaliteitsverklaringen. Daarnaast zijn in onze ogen de controles op de bouwplaats door de TLoKB en de administratieve gegevens die zij hiervoor van de aannemer vragen, disproportioneel. Hierin valt het een en ander te winnen.
4. Zorg voor uniform gemeentelijk beleid. De ene gemeente gaat praktisch om met situaties zoals deelleveringen, casco bouw (bijvoorbeeld een casco badkamer) en de beoordeling of iets wel of niet als afzonderlijke bouwwerken gezien moet worden en de andere gemeente is streng in de leer. Voor aannemers is het lastig om hun bedrijfsprocessen op deze verschillende standpunten in te richten.
5. Verbeter de communicatie richting opdrachtgevers, adviseurs en gespecialiseerde aannemers. Veel opdrachtgevers zijn zich onvoldoende bewust van de wettelijke verantwoordelijkheid die zij in hun rol als initiatiefnemer hebben.

Achterbanraadpleging Bouwend Nederland

Vanuit leden kwamen er steeds meer signalen over de Wkb. Naar aanleiding hiervan heeft Bouwend Nederland in maart 2026 een vragenlijst onder haar leden uitgezet. De enquête is ingevuld door 245 respondenten, vooral vanuit het midden- en kleinbedrijf. De belangrijkste conclusie is dat er 2 jaar na de inwerkingtreding in de praktijk grote bezwaren tegen de Wkb leven:

- 55% van de respondenten geeft een ruime onvoldoende aan de Wkb, met een 4,9 als gemiddeld rapportcijfer.
- De invoering van de Wkb heeft volgens 2 van de 3 respondenten niet geleid tot verbetering van de bouwkwaliteit.
- De invoering van de Wkb heeft voor de helft van de respondenten niet geleid tot verbetering van interne processen. 1 op de 10 heeft het zelfs over verslechtering. Respondenten die positief zijn, zijn slechts in beperkte mate positief.
- De Wkb heeft voor vrijwel alle respondenten geleid tot extra administratieve lasten voor het eigen bedrijf. Voor 8 van de 10 respondenten gaat het om een (zeer) sterke verhoging.
- Vrijwel alle respondenten geven aan dat de Wkb heeft geleid tot kostenverhoging van bouwprojecten. 7 van de 10 respondenten zegt dat het om een (zeer) sterke verhoging gaat.
- Bij 2 van de 3 bouwprojecten draait met name de opdrachtgever voor de meerkosten door de Wkb op.
- Bijna 9 van de 10 respondenten vindt de meerkosten door de Wkb (veel) te hoog in verhouding tot de kwaliteitsverbetering.
- Uit de open antwoorden komt naar voren dat de gemeente het lastig vindt om de toetsing van de bouwkwaliteit over te laten aan de kwaliteitsborger. Mogelijk zijn mede hierdoor de legeskosten niet of nauwelijks verlaagd. Ook wordt opvallend veel genoemd dat het personeel het minder naar hun zin heeft sinds de invoering van de Wkb.

Worden de doelen van de Wkb gehaald?
De Wkb heeft als belangrijkste doel om de bouwkwaliteit te verbeteren. Een nulmeting van de bouwkwaliteit (dus vóór 1 januari 2024) is niet uitgevoerd, ondanks herhaaldelijk aandringen vanuit Bouwend Nederland. Of de bouwkwaliteit daadwerkelijk is verbeterd door de inwerkingtreding van de Wkb kan dus niet objectief worden vastgesteld. Leden van Bouwend Nederland zijn hier niet van overtuigd.
De Wkb beoogt daarnaast de positie van de opdrachtgever te verbeteren. Of dit doel wordt gehaald, is nog niet inzichtelijk doordat er nog niet of nauwelijks jurisprudentie is.
Een derde doelstelling is het verbeteren van interne processen en het verminderen van faalkosten. Leden van Bouwend Nederland ervaren dit niet, er wordt zelfs gesproken van een verslechtering.

Het monitoringsonderzoek door Arcadis in opdracht van het ministerie van VRO[1] tracht inzicht te geven in het behalen van de doelstellingen. Het aantal respondenten in dit onderzoek is echter zo laag, dat hierop geen valide conclusies kunnen worden getrokken. Op pagina 33 van de Monitoringsrapportage Wkb 2025 wordt aangegeven dat er 95 aannemers en 95 opdrachtgevers/adviseurs nodig zijn voor representativiteit. Dit waren echter slechts 30 aannemers en 12 opdrachtgevers/adviseurs, waarbij ook geen onderscheid wordt gemaakt naar de verschillende achtergronden van deze respondenten.

De doelstellingen zouden moeten worden bereikt met kostenbesparing, zo staat in de Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel uit 2015[2]. Later werd gesproken over gelijkblijvende kosten en bij de uiteindelijke publicatie in de Staatscourant in 2022 werd dit "aanvaardbare kosten"[3]. In de praktijk is er sprake van een aanzienlijke kostenstijging, zo blijkt uit onderzoek van Arcadis en COELO. In 2023 waren de gemiddelde legeskosten voor een enkele woning € 9.297[4]. In 2025 kwamen de kosten neer op € 6.755 (leges) + € 5.212[5] (kosten kwaliteitsborger) = € 11.967. Het blijft echter niet bij deze stijging van € 2.670, hier komen ook nog de interne kosten van de aannemer bij. Al deze kosten worden uiteraard doorberekend aan de opdrachtgever/consument.

In de monitoring wordt overigens niet of nauwelijks aandacht besteed aan de administratieve lasten voor de aannemer en de kosten van interne kwaliteitsborging. Uit de achterbanraadpleging blijkt dat de respondenten aanzienlijke administratieve lasten ervaren en dat de kosten (ook in relatie tot de beperkte daling van de leges) flink zijn toegenomen. Daarbij zien zij nauwelijks toegevoegde waarde voor de bouwkwaliteit. Dit speelt vooral bij kavelbouw; leden die in seriematige nieuwbouw van woningen actief zijn kunnen de administratieve lasten en kosten van de Wkb beter in toom houden door de verspreiding over meerdere woningen.

Schorsing van een kwaliteitsborger
Recent heeft een schorsing van een kwaliteitsborger geleid tot stillegging van ruim 1250 projecten. Deze schorsing heeft grote gevolgen met zich meegebracht voor (vooral MKB-)aannemers en consumenten. Bouwvakkers moesten hals over kop ergens anders worden ingezet, onderaannemers en leveranciers worden afgezegd, geplande verhuizingen worden uitgesteld, een andere kwaliteitsborger worden ingeschakeld. Het is lastig om een inschatting van de kosten hiervan te maken, maar deze zullen toch al gauw enkele duizenden euro's per project bedragen. Of dit een teken is dat het systeem fundamentele problemen kent of dat het kinderziektes zijn zou nader geëvalueerd moeten worden. Het heeft in ieder geval heel wat teweeg gebracht.

Concluderend
Gezien de bezwaren tegen het huidige stelsel (hoge administratieve lasten, hoge kosten en geen aantoonbare verbetering van de bouwkwaliteit) is Bouwend Nederland kritisch op de Wkb. Wij zijn daarom geen voorstander van uitbreiding naar bouwwerken in gevolgklasse 2 en 3 en ook niet van de toepassing van kwaliteitsborging bij verbouwingen. Het lijkt ons goed om bij de evaluatie van de Wkb die in 2027 staat gepland, hopelijk met voldoende respondenten vanuit aannemers en opdrachtgevers, niet alleen te focussen op verbetering van het huidige stelsel, maar ook andere scenario's goed in beeld te brengen en de voor- en nadelen af te wegen. In deze evaluatie zouden wij graag ook de administratieve lasten van de aannemer en de kosten van interne kwaliteitsborging betrokken willen zien.

Bronvemelding:

[1] Monitoringsrapportage Wkb 2025 van Arcadis, Eerste Kamer der Staten-Generaal
[2] Kamerstuk 34453, nr. 3 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen: *"Dit wetsvoorstel zorgt verder voor kostenbesparingen die worden bereikt doordat het bouwproces en de kwaliteitscontrole sneller en efficiënter zal kunnen verlopen."*
[3] Nader rapport bij het ontwerpbesluit kwaliteitsborging voor het bouwen, Staatscourant 2022, 8714 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen: *"Het doel van de Wkb is te komen tot een toename van kwaliteit tegen aanvaardbare kosten."*
[4] Ontwikkeling leges omgevingsvergunning om te bouwen 2021-2023 – COELO
[5] Monitoringsrapportage Wkb 2025, Arcadis, p. 76 en p. 79 op basis van onder meer rapport COELO: Ontwikkeling leges omgevingsvergunning om te bouwen 2024-2025,